

N:o 223.

Af herr **J. M. Ekströmer**, i fråga om förändrade grunder för valrätten till Riksdagens Andra Kammare.

Under de senaste tiotalen af år har folkmängden i våra större städer ökats i en ganska hastig progression, under det att samtidigt ett stort antal landskommuner visat tillbakagående i detta hänseende och landsbygden i sin helhet visat endast ringa tillväxt och under en del år, såsom 1888 och 1890, till och med minskning.

Nedanstående från befolkningsstatistiken hemtade siffror belysa närmare detta förhållande.

År 1865 utgjorde folkmängden	
i städerna omkring	499,000 individer,
på landsbygden »	3,600,000 » ;
år 1890 utgjorde samma folkmängd	
i städerna omkring	900,000 individer,
på landsbygden »	3,900,000 » ;
Tillväxten under dessa 23 år var alltså, i procent räknadt:	
för städerna	80 %
för landsbygden.....	7 $\frac{1}{2}$ %.

En så stor skillnad i utveckling torde vara lika menlig för städerna som för landsbygden.

I städerna framalstras ett proletariat, som stundom alls icke eller endast med konstgjorda medel kan sysselsättas, under det att samtidigt mängden landsbygd lider brist på behöflig arbetskraft.

De olycksbringande följder i sedligt, ekonomiskt och socialt hänseende, som derigenom förorsakas samhället, äro allt för mycket kända och i ögonen fallande för att här behöfva särskildt framhållas.

Det synes då, som statsmagternas åtgöranden böra gå i riktning att afhjelpa detta missförhållande genom att befordra landsbygdens utveckling; men om detta behörigen skall kunna ega rum, måste åt denna inrymmas det inflytande inom representationen, som den rätteligen tillkommer.

Genom antagande af det nya representationsskicket erkändes äfven personlighetsprincipen såsom grund för valrätt till Riksdagens Andra Kammar, om också det ansågs nödvändigt begränsa denna rätt; men samtidigt begick man, som det kan tyckas, den inkonsequensen att göra skilnad mellan städerna och landsbygden, så att åt de förra inrymdes större inflytande, och denna skilnad har blifvit märkbarare i den mån städernas befolkning tillväxt i starkare progression än landsbygdens.

Under första valperioden af det nya riksdagsskicket utgjorde antalet ombud i Andra Kammaren,

från städerna	55
från landsbygden.....	135

Summa 190.

För närvarande utgör antalet ombud i samma kammar

för städerna	81
för landsbygden....	147

Summa 228.

Under det antalet ombud från städerna under dessa 23 år stigit med 47 %, utgör denna stegring för landsbygden endast 9 %.

Jemföres åter antalet ombud med folkmängden, så kommer för hvarje ombud från städerna 11,000 invånare, under det att för landsbygden antalet för hvarje ombud utgör 26,500. Städernas befolkning är således nära 2½ gånger så talrikt representerad som landsbygdens.

Ett sådant förhållande torde vara allenastående inom något land, och den enda förklaringsgrund, hvarför i den nya riksdagsordningen en sådan öfvervigt kunnat medgifvas, torde vara, att vid tidpunkten för antagandet städernas befolkning i förhållande till landsbygdens var mycket mindre än för närvarande, och att man säkerligen icke väntade en så hastig tillväxt af den förra, som sedan egt rum.

Genom bestämmelsen af inkomst-strecket 800 kronor, som 1865 motsvarade ett högre värde än för närvarande, öfverläts äfven valrätten till den mera samhällsbevarande delen af befolkningen, hvarigenom allt för hastiga rubbningar af den bestående ordningen förebyggdes.

Sedan riksdagsordningens antagande har emellertid den allmänna meningen undergått en väsentlig förändring, och den åsigt gör sig allt mer gällande, att valrätten bör utsträckas.

Vid denna riksdag föreligga äfven flera förslag i detta hänseende dels med begränsning endast till myndighetsåldern (den s. k. allmänna rösträtten), dels med begränsning till dem, som erlægga bevillning för inkomst o. s. v.; och, om äfven Riksdagen icke skulle finnas vara benägen att villfara önskningarne om införande af allmän rösträtt, torde deremot en sänkning af strecket slutligen komma att vinna dess bifall.

Men i samma mån som inkomst-strecket sänkes, kommer valmanscorpsen att tillföras element af det samhällslager, som förut varit uteslutet från valrätt, i större förhållande från städerna än från landsbygden.

Utsträcket valrätten exempelvis till alla dem, hvilka till staten betala bevillning för inkomst, hvilket, med nu gällande bestämmelser i bevillningsförordningen, skulle hafva samma verkan som streckets sänkande till 500 kronor, skulle enligt 1885 års valstatistik nuvarande antalet valmän 329,456
komma att ökas med 87,949

till 417,405,

motsvarande omkring 26 %.

Betraktar man förhållandet särskildt för stad och land, skulle denna tillökning blifva för städerna, med deras nuvarande antal af 73,288 valmän, 36,045, motsvarande nära 50 %; men för landsbygden, med dess nuvarande antal af 256,168 valmän, 51,904, motsvarande endast 20 %.

Det lärer då icke kunna förnekas, att genom en dylik utsträckning af valrätten, valmanscorpsen skulle tillföras en del nya element, som i städerna, med dess relativt stora representantantal, blefve af den betydelse, att de skulle kunna menligt inverka på Andra Kammarens frisinna, men på samma gång varsamt återhållande skaplynne, och dermed äfventyra samhällets nu jemnt och sundt fortgående utveckling. Detta utgör vid valrättens utsträckning ett ytterligare skäl för ett rättvisare ordnande af förhållandet mellan antalet stads- och landtrepresentanter.

I de länder, der personlighetsprincipen finnes tillämpad endast med inskränkning med afseende på åldern, råder äfven full likställighet mellan land och stad. Så i Tyskland, der ett ombud väljes af 100,000 invånare; så äfven i Danmark, der ett ombud väljes af 16,000 invånare o. s. v.

Den s. k. allmänna rösträtten skulle väl äfven i vårt land nödvändig-göra full likställighet mellan land och stad, med deraf följande ny indelning af valkretsar, hvarvid det antagligen blefve nödvändigt att sammanföra en del mindre städer med omgifvande landsbygd. Men en dylik eventualitet torde åtminstone icke för närvarande behöfva ifrågasättas. Sannolikare synes det, att inkomst-strecket borttages och rösträtten utsträcket

till dem, som betala bevilling för inkomst till staten, och vid ett sådant förhållande torde äfven nuvarande valkretsar kunna bibehållas. Nu gällande bestämmelser finge då fortfarande tillämpas för alla de städer, som välja en riksdagsman, d. v. s. de, som hafva 10,000 invånare och derunder. För städer med mer än 10,000 invånare kunde deremot likställighetsprincipen i så måtto införas, att med bibehållande af en riksdagsman för de första 10,000 dessutom väljes en för hvart och ett 20,000-tal derutöver.

Med dessa förändrade bestämmelser skulle antalet ombud i Andra Kammaren, beräknadt efter 1890 års folkmängd, blifva

för städerna.....	57
för landsbygden	147

S:a 204.

På hvarje ombud skulle komma:

för städerna.....	15,800	invånare
för landsbygden	26,000	»

hvidan städernas befolkning fortfarande blefve talrikare representerad än landsbygden, nemligen 1,68 gånger, och således likställighetsgrunden endast delvis blefve tillämpad.

Då dertill kommer:

att städerna väl äfven hädanefter skola tillväxa i en långt större progression än landsbygden och förhållandet derigenom efter hand för dem blifver fördelaktigare;

att, som ofvan blifvit visadt, samhällets intressen synas nödvändig-göra en reduktion af antalet stadsrepresentanter i samma mån som rösträtten utvidgas; och slutligen

att genom ofvannämnda bestämmelser förhållandet mellan stads- och landtrepresentanter skulle blifva i det närmaste detsamma som strax efter det nya statsskickets införande;

så synas dessa bestämmelser för frågans lösning vara väl egnade att tillgodose alla intressen, framför allt fosterlandets.

I en vid denna riksdag afgifven motion, n:o 74, har äfven under-tecknad föreslagit valrättens utsträckning till dem, som erlægga bevilling för inkomst till staten och i sammanhang dermed åldersgränsens framflyttning till tjugufem år; men då rösträttsfrågan är af den vigt och omfåttning, att den knappast kan vinna sin lösning annat än genom ett af Kongl. Maj:t framlagdt förslag, grundadt på en Riksdagens skrifvelse och deraf föranledd utredning, så tillåter jag mig på grund häraf och hvad som ofvan blifvit anfördt, värdsamt föreslå,

att, för den händelse Riksdagen skulle besluta aflåtandet af en skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte att få nuvarande valrätt till dess Andra Kammare utvidgad, denna skrifvelse afven måtte omfatta framställning om, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån åldersgränsen för utöfvande af denna rätt bör höjas och likställighet mellan stad och landsbygd med afseende på antalet riksdagsmän, efter folk-mängd räknadt, i nämnda kammare införas.

Anhållande jag vördsamt, att vederbörande utskott, om det finner lämpligt, ville omredigera detta förslag och i detsamma införa närmare bestämmelser med afseende på valrättens utvidgning.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 22 mars 1893.

J. M. Ekströmer.
